

Joan Maragall, en solfa¹

Llorenç Soldevila i Balart és professor de la Universitat de Vic

Joan Maragall estimava la música i, com a home del seu temps, s'hi implicà activament no només com a espectador i diletant, sinó també com a intèrpret de piano, en sessions que oferia a amics i familiars a casa seva. Prengué posició davant del wagnerisme i de la «reintroducció» de Mozart.

Dues peces de Maragall esdevingueren molt populars: «Corpus» i el cas singularíssim de «Per tu ploro»

Traduí per a l'Orfeó Català el repertori romàntic europeu llavors referencial, els textos de Goethe, Schiller, Mendelssohn, Schumann, Brahms, Wagner i d'altres, essent especialment significativa la seva versió del *Tristan i Isolda*.

D'altra banda, nombrosos articles seus tractaren sobre música i sobre el Palau de la Música, que avui ens serveixen per a definir la seva estètica musical. Tot plegat el va portar a una empatia amb els compositors de la seva generació o anteriors que propicià que musiquessin els seus poemes.

Així, si deixem de banda el cas excepcional de Jacint Verdaguer, amb més de 1.150 musicacions, Joan Maragall és, entre els poetes modernistes, el més visitat pels músics, amb cent set poemes musicats.² És, sens dubte, una xifra considerable, que el situaria com el tercer poeta més musicat en català. Joan Salvat-Papasseit el segueix molt de prop, amb més de cent poemes passats a cançons. El segon seria Apel·les Mestres, de qui s'inventarien unes 251 peces.

Les prelacions i les xifres suggereixen poc més que un ordre. L'important és la densitat en un moment històric determinat, i també l'actualitat del cas.

Verdaguer és encara un referent, mentre que Mestres resta quasi oblidat. Un factor significatiu és l'estima que el poeta assolí, i la capacitat per a originar obres a través les quals la societat s'hi identificà. Els paràmetres que cal mesurar són diversos: des de la creació de cicles de lieder, a la nova cançó catalana. També poden assolir un lloc referencial per la seva qualitat, per romandre al repertori. O per haver generat peces líriques destacades. Aquest és, sens dubte, el cas de Maragall.

D'entre tots els músics, la majoria coetanis seus, es fixaren en els seus poemes sobretot Enric Morera, Frederic Muset i Ferrer, Ricard Lamote de Grignon, Miquel Querol, Xavier Monsalvatge i August Valera i Cases. Del conjunt de musicacions cal destacar les següents per l'interès intergeneracional que van despertar: «Cant espiritual», amb quatre musicacions diferents a càrrec d'Antonio Alberdi Aguirrezábal, Xavier Monsalvatge, Aleix Rodríguez Rosés i Miquel Querol; «La vaca cega», també amb quatre musicacions de Frederic Muset i Ferrer, Miquel Querol, Frederic Mompou i Francesc Fornells; i, finalment, el «Cant dels joves», amb tres musicacions corresponents a Josep Sancho Marraco, Eusebi Bosch Humet i Manuel Borgueño.

Comenteu i amplieu el contingut de l'article al web: www.omnium.cat/article/4109

L'altre pol d'atenció el generà el poema *El Comte Arnau*. Diversos van ser els intents de convertir-lo en peça musical més o menys àmplia. Així, Felip Pedrell, tot un referent de prestigi per a músics i per al poeta, va pensar en convertir *El Comte Arnau* de Maragall en una òpera. En resposta a una carta del músic, en què li sol·licitava informació sobre el procés d'escriptura en què es trobava el poema, Maragall li responia que altres músics, com Morera i Gay, li havien demanat que convertís la seva fantasia fragmentària en llibre, però ell es negava rotundament a forçar-ne l'escriptura i només hi accediria si el llibre se li «apareixia» perquè, deia: «yo puedo lo que puedo, pero no quiero confeccionar». Finalment, tot va quedar en un intent si no fallit, inacabat, inconclús.³ Posteriorment a la proposta predelliana, hi incidiren Josep Sancho Marraco, amb l'harmonització estrenada per l'Orfeó Català el 1956 al Palau de la Música, Joan Altisent, amb unes *Variacions per a un quintet de vent* i Rafael Subirachs i Esquirols el 1984 enregistren un disc doble amb un oratori/complanta sobre *El Comte Arnau*.

Dues peces de Maragall esdevingueren molt populars gràcies, entre d'altres, al tenor Emili Vendrell. «Corpus», amb música de Joaquim Zamacois i Soler, i el cas singularíssim de «Per tu ploro», lletra escrita el 1902 pel poeta per complementar la música de la sardana de Pep Ventura, amb el mateix títol, composta arran de la mort de la muller del músic el 1864 i estrenada el 1875, dos mesos abans del traspàs del

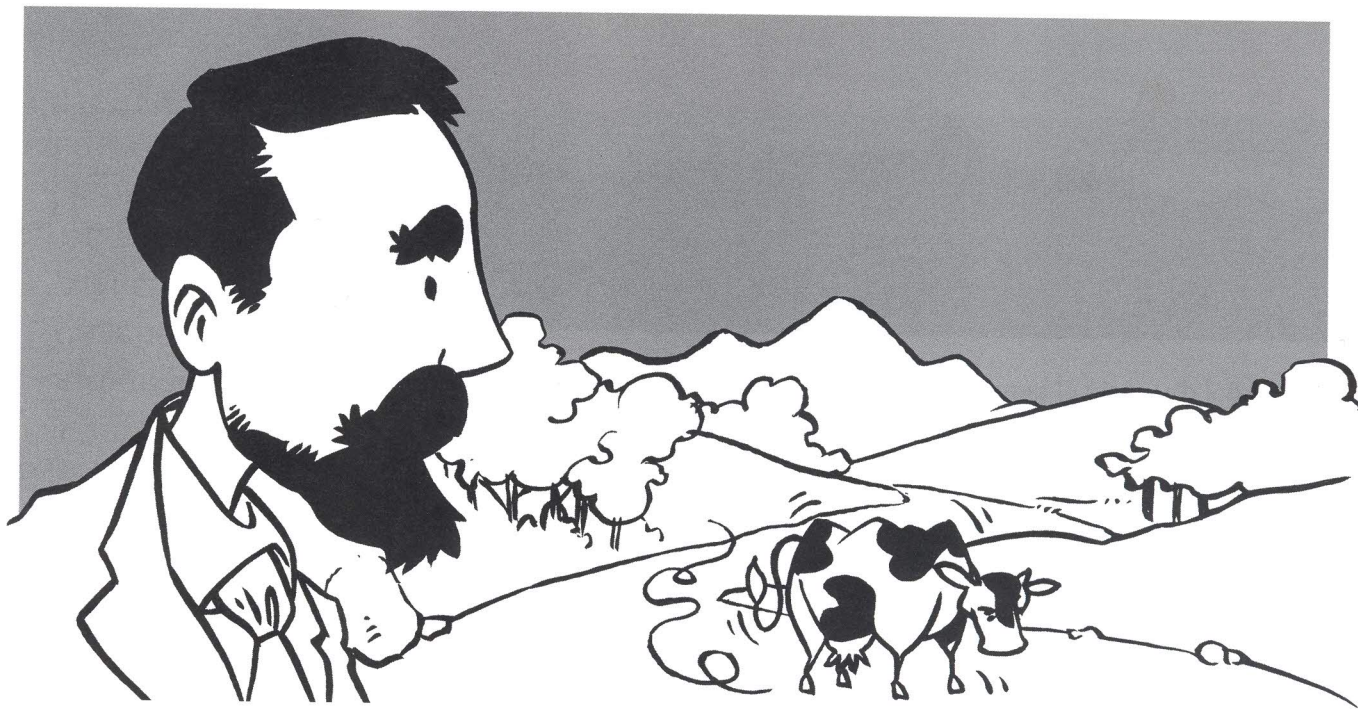
mestre. Aquest és, sens dubte, un dels textos de Maragall més difosos a partir de la música, juntament amb «L'Empordà», amb música d'Enric Morera, i «El cant de la senyera».

Aquest himne, escrit a petició de Lluís Millet, fou estrenat l'octubre de 1896 a Montserrat amb ocasió del romiatge de l'Apostolat de l'Oració Català. Ben aviat es convertí en l'himne oficial de l'Orfeó Català i, a partir de 1918, es convertí en l'himne de la Germanor dels Orfeons de Catalunya. Tanmateix, amb els anys passà a ser un cant patriòtic molt popular que, durant el franquisme, substituï, sempre que no fos prohibit, «Els segadors», l'himne nacional, que sí que va ser prohibit. Quan traspassà el poeta, el 1911, Millet, amb qui compartien tants ideals i il·lusions, va dir d'ell que «tenia el do de resoldre en harmonia tot lo aparentment contradictori, en la pau profunda de son esperit [...]. Per això ell sortia, en les baralles entre germans de pàtria, amb els braços estesos, volent-los redimir de l'apariència enganyosa que els encenia en lluita».⁴ De fet, el veia com «la veu del geni de la terra, guardiana de la nostra fortalesa en l'ideal».

Encara, d'entre els músics clàssics, cal parlar d'Eduard Toldrà qui, junt amb altres músics de la mateixa generació i posteriors, consolidà definitivament el *lied*. El 1927 va guanyar el premi Concepció Rabell amb el recull Garba, escrit entre 1916 i 1927, en el qual trobem poesies maragallianes musicades que es compten entre les mostres més reeixides del *lied*

Destaca
l'interès que
la poesia de
Maragall ha
despertat en
els quaranta
darrers anys
entre els
cantautors

contemporani. Es tractava del quartet *Vistes al mar*, peça escrita el 1920, i que consisteix en una evocació poètica, inspirada en el recull *Vistes al mar* de Maragall, i encapçalada per «La ginesta». Era el salt generacional: la cara més classicitzant i mediterrània del poeta havia commogut també les noves generacions de músics noucentistes.

Per acabar, cal fer esment de l'interès que la poesia de Maragall ha despertat en els quaranta darrers anys entre els cantautors. D'entre tots sobresurten les musicacions que Xavier Ribalta va fer dels poemes més civils i que va aplegar en el disc *Canta Joan Maragall* (1985), reeditat diverses vegades. De nou, la clàssica «Per tu ploro» ha format part del repertori de Lluís Olivares, Dyango, Salomé i Marina Rossell. També han cantat el poeta Jordi Barre («Cant espiritual», *Amb la força de l'amor*); Guillermina Motta («Nodreix l'amor», *Visca l'amor!*); Dolores Laffitte («La fageda d'en Jordà», música de Mercè Torrents, *Estimats poetes. Cants de l'esperit*); Celdoni Fonoll («La vaca cega», dita sobre una música de L. de Narvaez, *Traginer de cançons* i «Els focs d'aquest Sant Joan», música d'Odiló Planas, *Nit de foc*); Amics de les Arts de Terrassa, «Aclarida»; Els sis d'Aquí («La ginesta», *Cinc cèntims d'or*) i Jaume Arnella («L'ametller», *La raó al desig*). ¶

Notes

1. Aquest article forma part de la investigació del Grup de Recerca «Textos literaris contemporanis» de la Universitat de Vic (2009SGR736).

2. Aquesta és la relació dels més significatius, alguns d'ells musicats diverses vegades per diferents músics: «El mal caçador», «Nit d'abril», «La vaca cega», «Cant de maig, cant d'alegria», «El Comte Arnau», «Glosa», «Els núvols de Nadal» (dues versions), «Els reis», «Quin dia avui», «Tota ella és una flor delicada», «Amb dolça i tranquil·la criatura», «Avui he vist», «Tot l'estiu l'he enyorada», «Haide» (dues versions), «Jugant» (dues versions), «Nadal», «Nit d'abril», «Nodreix l'amor» (dues versions), «A dues violes marcides», «A les Muses i Apol·ló», «A Zeus», «A Afrodita», «Sol, solet» (dues versions), «La nostra bandera», «L'Empordà», «Nausica», «Cant dels joves», «Cant de la senyera», «Romança sense paraules» (dues versions), «L'esposa parla» (dues versions), «Diumenge», «Bosc de Vallvidrera», «Unes flors que s'esfullen», «L'aufàbrega», «Les roses», «La ginesta», «L'ànima de les flors (II)», «Quan jo seré mort», «Pirinenca», «Com una flor», «Ves qui t'ho havia de dir», «Jo porto el teu pensament», «Gener», «Febrer», «Març», «Abril», «Maig», «Juny», «Corpus», «La fageda d'en Jordà», «Fi d'any», «Goig a la Verge de Núria», «Festeig», «En la mort d'un jove», «Cant de maig, cant d'alegria», «Les ginesteres», «Diades d'amor», «Ella», «Haide II», «Adalaisa», «Caieu les fulles», «La mar inquieta», «Intermezzo a la Mare de Déu de Montserrat», «Aquestes muntanyes», «L'ànima de les flors», «Cant espiritual», «Les roses franques», «Per tu ploro», «Himne de l'arbre fruiter», «Matinal», «L'ametller», «L'hort», «Matinal», «La mar estava alegre» i «L'ànima de les flors».

3. *El Comte Arnau. Festival líric popular*. Poema de Joan Maragall, Josep Guardia, Barcelona [s.d.].

4. Lluís Millet, «Joan Maragall», a *Revista Musical Catalana*, núm 96, desembre de 1911, p. 371.